

A »Neked« című ciklus tizenöt versében nyolcszor fordul elő az »illat« szó, vagy annak »illatozik«, »illatozás« változata. Igaz, a nyolc »lelőhely« három versre korlátozódik, mégis sokat elárul e költészet szenszuális voltáról.

A természet »szemmel fogható« jelenlétét kutatva ebben a költészetben a következő szavakra bukkanunk: gyanta, gyümölcs, pókháló, csiga, hangyaboly, eső, harmat, üstökös, holdfény, árnyékok, páfrányok, csillagok, fűvek... Vidékünk, a síkság jellemző képi világa mégsem szerves része ennek a költészetnek. Nem mondható, hogy teljesen hiányzik belőle, de nem mindent átfogó áramlás.

A »Városnak« című ciklus fölé hajlok és beszívom »illatát«. Fanyarabb, józanabb, mint az előző:

*Gledam ga od miliona opeka
Od isparenja našte
Od dimova i dimnjaka
Od neba i čorsokaka*

*(Nézem őt a milliónyi téglák hajmazát
A benzingözök és füstök tornyait
És a kéményeket
Egből és vakutcákból is áll még)*

Naturalizmusa az ember teremtete világ összetevőit rendezi collage-zsá, új egységgé, amely fájdalmasan nélkülözi a természet és költő között létrejött bensőséges kapcsolatot.

És aztán? Tekintetünket kérdőnkíváncsian emeljük a »felelőre«, mert várjuk a »kérdés« kifejtését, megfjtését, a rávilágítást, Ladislav Kovacic újabb verseskötetét, az első csipkeszövetén immár átpillantva.

VIRÁG ÁGNES

SZÚNYOGCSÍPÉSEK

Marad a gyerek, ha látszik. A vajdasági magyar humoristák évkönyve '74. Forum, Újvidék, 1974.

Valami összefüggő fejlődési vonalat fedezhetünk fel a vajdasági magyar irodalomban. Egy-egy színpadi siker több drámaíróat ébreszt egyszerre, s egyre arra kell gondolnunk, hogy az újabb és újabb értékes írások nemcsak kényszerből születnek meg, hanem komoly ambícióval és kötelességből alkotnak a szerzők. A humortól azonban mind ez ideig elfordultak a szerkesztők, hiszen kimondták, hogy a »tréfacsinálás« komolytalan melléktermék, s ennek az érvnek alátámasztásaként előhozakodhattak például azzal, hogy a magyar könyvkiadó vállalatok az 1974-es esztendőben mindössze két humoros kötetet dobtak piacra. A vajdasági humor hagyományairól alig-alig szólhatunk, s ezért minden haragunkat a vértelen Ludaş Matyira pazaroltuk, bíráltuk a Jezt és a Ke-

rempuhot, nem egyszer feltettük a kérdést: Art Buchwaldon kívül senki sem szorgalmazza a nagyvilágban a nem éppen könnyű »könnyű irodalom« mesterségét, jóllehet a nevetetés a leghatásosabb fegyver az igazság és a féligazságok elmondására, leközlésére. Az erre alkalmas szerzők kedvetelensége komoly válsággal fenyegeti a lapok hasábjait, mert újabban az olvasók mindinkább a képregények felé fordulnak, s a sexes karikatúrák úgyszólván »leradirozták az írott humort a pályáról!«

S éppen ezekben a válságos időkben a »felszólalás ürügyén« a Forum megjelenteti a vajdasági magyar humoristák évkönyvét. Sajátos állásponttal perel a válsággal: bizonyít, bemutat, vitapartnereket keres. Ezúttal világosan és félreérthetetlenül felvető-

dik a kérdés: Ha van »komoly« irodalom, akkor vajon létezik-e vajdasági magyar humor, vagy ha úgy tetszik: humoros írásokban leközölhető irodalom?!

A humor bölcsője valahol a marmartre-i bisztrókban ringott, s ápolgatták a csecsemőt a New York Kávéházban, a Sohóban, Berlinben és Bécsben, de arról már nemigen beszélhetünk, hogy a mi égtájunk megteremtette a maga halhatatlan Wurstját vagy Arlequinóját. A humoristák évekig önálló rezervátumokba tömörültek, s sűrűn idézgették Jean Louis Barrault-ot, aki azt mondta: »Játszani annyi, mint küzdeni a félelem ellen: annyi, mint feltalálni a boldogságot!« Lassan-lassan beért egy új nemzedék, s nem túl nagy merészség részemről, ha azt állítom, hogy a vajdasági magyar humor éppen most éli virágkorát, tehát a kötet megjelentetése nem a véletlen műve, hanem egy iól átgondolt és azóta igazolt könyvkiadói manőver. A kötetben helyet kapott írók műveit egytől ötig osztályozhatjuk, de többen vannak azok, akik közelebb sodródtak a magas osztályozathoz, mint azok, akik leragadtak, s akik Endler Katalin és Kopeczky Csaba érthetetlen mellőzésével besurrantak a kiskapun, ebben az esetben a kötetbe, amely végső esetben mégiscsak a rendszeresen írók részére adott újabb afirmálódási lehetőséget.

Milyen a vajdasági magyar humor? A szerkesztők — Pintér Lajos, Szeles Károly és Szilágyi Károly — négy ka-lap alá sűrítették a rendelkezésükre álló írásokat, rajzokat. Az *Író vagy túró* című blokk messze kimaqaslik a mezőnyből, s sajnálattal kell lejegyez-nünk, hogy a karikatúristák ugyan-csak vérszegény rajzokkal záriák a kötetet. Pedig láttunk már tölük jobbat is, szellemesebbet is. Érzésünk sze-rint a válogatással volt a baj — ta-lán maquk végezték —, mert ilyen-
képpen az *Elég a szövegből* című »rovat« nyugodtan kimaradhatott volna. Né-hány rajz még csak nem is jellemez, rajz és semmi több.

Természetesen senki sem irigyel-hette a szerkesztők munkáját, hiszen azonnal megállapíthatjuk, hogy a te-hetséges és a kevésbé tehetséges írók érdekes módon jól megférnek egymás mellett, mert a korhoz való

igazodás adja meg az írások értékét, az írók megróbbálták ábrázolni vilá-gunkat, mosolyra készítenek, de a téma bizony eléggé szűk keretekbe szorult és abroncsos atmoszférában nehéz nagy ügyeket feldolgozni. Mégis szép számmal találkozzunk olyan írá-sokkal is, amelyek félreérthetetlenül támadó szándékkal íródtak — bátor humort akarunk, nem úgy van?! —, de nagyjából mégis csupán általánosítá-nak. Szólnak a karrieristákról, a kép-mutatókról, állati vonásokkal ruházzák fel az embereket és fordítva, s nevén csak az írókat és a színházi embere-
ket merjük megnevezni. A »nagy bü-nösök« csak enyhe szűnyogcsípésben részesülnek, de azért ne feledjük, hogy a szűnyogcsípés is kellemetlen. Különösképpen abban az esetben, ha állandósulna, és ha a szűnyogok na-gyobb rajokban támadnának. Találkoz-tunk aztán olyan írásokkal is, amilye-neket gimnazista korunkban írtunk a faliújság részére, de ne érjen messzire a bíráló keze — tulajdonképpen nagy ünnep a kötet megjelentetése, s a szerkesztők derekas munkát végeztek. A mulasztásokért mindenki felelős, de hiszen a siker is mindenkié. Mert ez a könyv kétségtelenül nagy-nagy siker: furcsán hanqzik talán, de best-seller lett. Bestseller lett azért, mert az írók többsége érdekes módon és rendkívül frissen reagált korunk min-dennemű változásaira, s nem hagyta figyelmen kívül a neveltségesség ha-tárát súroló ellentmondásokat. Gazda-qon és sokoldalúan kínálja magát ez a könyv, s mint megtudtuk, az olvasók népes tábora érdeklődéssel forgatja és olvassa a több mint kétszáz olda-las »valamit«, mert még ma is akad-nak olyan elszánt és marcona kritiku-sok, akik egy kézlegyintéssel térnek napirendre a humorral foglalkozók szorgalma felett.

Végül természetesen felsoroljuk a kötet szerzőit:

Majtényi Mihály, Gál László, Bog-dánfi Sándor, Pintér Lajos, Kántor Oszkár, Pechán Béla, Szeles Károly, Hangya András, Varga Rózsa, Szko-pál Béla, Varga Géza, Nothof Károly, Horváth György, Barácius Zoltán, Kis Erzsébet, Papp Gábor, Krekovicz Fe-renc, Vámos József, Kopeczky Lász-ló, Kiss István, Balázs Pál, Kiss Lajos és J. Garai Béla.

BARÁCIUS ZOLTÁN